T.C. KÜLTÜR VE TURİZM
BAKANLIĞI

CİLT 6

43. KAZI SONUÇLARI TOPLANTISI

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

43. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu

43. KAZI SONUÇLARI TOPLANTISI

CİLT 6

16-20 EKİM 2023
ANKARA

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI ANA YAYIN NO: 3768/6
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Ana Yayın No: 199/6

Editör
Dr. Candaş KESKİN

16-20 Ekim 2023 tarihlerinde Ankara'da düzenlenen 43. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi'nin katkılarıyla gerçekleştirilmiştir.

TK: 978-975-17-5864-4
ISBN: 978-975-17-5872-9

Grafik Tasarım
Nihal KARAPEK

Kapak Fotoğrafı
Efes Kazısı, Domitian Meydanı, sürahi ve bardaklar ile Depolama Alanı (© ÖAW/ÖAI).

Not: Kazı raporları, dil ve yazım açısından Dr. Candaş KESKİN tarafından denetlenmiştir. Yayımlanan yazıların içeriğinden yazarlar sorumludur.

Ankara 2024

ULUSLARARASI KAZI, ARAŞTIRMA VE ARKEOMETRİ SEMPOZYUMU YAYIN KURALLARI

Göndereceğiniz bildiri metinlerinin aşağıda belirtilen kurallara uygun olarak gönderilmesi, kitabın zamanında basımı ve kaliteli bir yayın hazırlanması açısından önem taşımaktadır. Bildirilerin yazımında kitaptaki sayfa düzeni esas alınarak;

* Yazılar A4 kağıda, üstten 5.5cm. alttan 5cm. soldan 4.5cm. sağdan 3cm.lik bir boşluk bırakılarak, 10 punto ile, bir satır aralığı olacak şekilde, Times New Roman fontu ile en fazla 10 sayfa yazılmalı,

* Başlık 14 punto, büyük harf ve bold olacak şekilde yazılmalı,

* Bildiri sahiplerinin isimleri başlığın altında, sağ üstte yer almalı, alt alta sıralanmalı ve unvan kullanılmamalı, dipnotta unvan, adı soyadı, bağlı olduğu kurum, şehir, ülke ve e-mail adresi mutlaka yazılmalıdır.

* Metinde ana başlıklar büyük harflerle ve italik, alt başlıklar, baş harfleri büyük ve italik olarak yazılmalı,

* Metin içinde geçen yabancı sözcük ve terimler, örneğin "*in-situ*" italik olarak yazılmalı,

* Metin içinde Milattan Önce gibi çok alışılagelmiş kısaltmalar dışında kısaltma kullanılmamalı, Milattan Önce ve sonra kısaltması: M.Ö., M.S. Erken Tunç Çağı: ETÇ olarak kullanılmalıdır.

* Bölge adlarının ilk harfleri, aynı şekilde yer, coğrafya ve kurum adlarının ilk harfleri büyük yazılmalıdır. Örneğin: Doğu Anadolu, Yakın Doğu, Avrupa, Akdeniz Bölgesi, Dicle Nehri, Ankara Üniversitesi, Türk Tarih Kurumu gibi.

* Ölçü ve ağırlıklar m. cm. mm. lt. gr. şeklinde yazılmalı,

* Dipnotlar metnin altında ve metin içinde numaraları belirtilerek, 8 puntoda yazılmalı,

* Dipnot ve kaynakçada (bibliyografya) kitap ve dergi isimleri italik yazılmalı,

* Harita, çizim ve resimler 15 adetten fazla olmamalı, fotoğraflar JPG veya TlFF olarak gönderilmeli, gönderilen resimlerin çözünürlüğünün en az 300 pixel/ınch olmalı,

* Çizimlere (Çizim: 1), resimlere (Resim: 1), haritalara (Harita: 1) olarak alt yazı yazılmalı ve kesinlikle levha sistemi kullanılmamalı,

* Yayım için telif anlaşması gerektiren Googleearth gibi görseller kullanılmamalı,

Yayınlanacak bildiri sayışının artması, kitapların zamanında basımını güçleştirdiğinden, bildirilerinizin sempozyum sırasında teslim edilmesi ya da en geç ***1 Ağustos tarihine kadar, yayinlar@ktb.gov.tr*** e-mail adresine gönderilmesi gerekmektedir.

Yayın kurallarına uymayan ve geç gönderilen bildiriler kesinlikle yayınlanmayacaktır.

PUBLICATION INSTRUCTIONS

The papers presented in the International Symposium of Excavations, Surveys and Archaeometry will be published as before.

1. In order to complete a high-quality print in time, we kindly request you to send the paper texts in the format specified below:

2. Texts should be written in 10 pages on A4 paper, with Times New Roman and 10 type size within a space of 13.5x19 cm. Line spacing should be 10 points.

3. Heading should be written in bold with 14 typesize and with 14 points of line space. Main headings should be written with capitals, sub-headings with lower letters. Both types of headings should be written in italics.

4. Footnotes should be placed at the bottom of the pages, with their numbers indicated in the text. Footnote texts should be written with 8 type size and line space of 8 points.

5. Book and periodical titles in the footnotes and bibliography should be written in italics.

6. Total number of drawings and photos should not exceed 15. Photos should be either in JPG or TIFF format with at least 300 dpi solution and sent in a separate file.

7. Captions should be added to drawings (Drawing: ……), photos (Photo: ……) and maps (Map: ……). Plate system should not be used.

8. Authors must indicate their names, titles and contact information in their papers.

9. Digital text of the paper should be added to the print-out and both texts should be identical. Otherwise the digital version will be considered default.

As sudden accumulation of papers makes it difficult to complete printing in time, papers should either be submitted during the symposium or sent to ***yayinlar@ktb.gov.tr until the 1st of August.***

The papers that fail to comply with those instructions or that are sent after the deadline will not be published on no account.

İÇİNDEKİLER

Mehmet KULAZ, Sinan KILIÇ, Abdullah ALP
AHLAT SELÇUKLU MEYDAN MEZARLIĞI VE ESKİ AHLAT ŞEHRİ 2022 YILI ÇALIŞMALARI 9

Mehmet TEKOCAK, Cihangir ALDEMİR
ANEMURİUM KAZI VE RESTORASYON ÇALIŞMALARI: 2022 33

Mevlüt ELİÜŞÜK, Mehmet Ali EYYÜPOĞLU
PAPHLAGONİA POMPEİOPOLİS'İ 2022 YILI KAZI VE RESTORASYON ÇALIŞMALARI 51

Muharrem ÇEKEN, Alptekin YAVAŞ, Gökhan MERİÇ
KUBADABAD KAZISI 2022 YILI ÇALIŞMALARI 69

Murat AKAR, Müge BULU, Tara INGMAN, Onur Hasan KIRMAN,
Hélène MALOİGNE, K. Aslıhan YENER
AÇÇANA HÖYÜK, ESKİ ALALAH KENTİ KAZISI 2022 YILI ÇALIŞMALARI 87

Ayşe ERSOY, Murat AKAR, Müge BULU
HATAY ARKEOLOJİ MÜZESİ TOPRAKHİSAR HÖYÜK ARAŞTIRMA-KURTARMA KAZISI 2022 YILI ÇALIŞMALARI 101

Ali ATMACA, Murat ÇEKİLMEZ, Merve ARİNÇ ÖZYILMAZ, Pınar TAŞPINAR YAMANTÜRK, Muharrem SERDAROĞLU, Sedat TİRMEK, İsmail ÖZCİHAN, Yunus Emre KARACA, Muharrem SERDAROĞLU, Aytül ÖRGEN, Hacer TOPUZ TUTUŞ, Hacer TOPUZ TUTUŞ, Sedat TİRMEK, İsmail ÖZCİHAN, Yunus Emre KARACA, Merve TOY, Pınar TAŞPINAR YAMANTÜRK
2022 YILI TRALLEİS ANTİK KENTİ KAZI VE ARAŞTIRMA ÇALIŞMALARI
(1. SEZON) 113

Murat TAŞKIRAN, Ömer UZUNEL, Murat TAŞKIRAN, Fatih YILMAZ
SILLYON KAZISI 2022 YILI ÇALIŞMALARI 133

Murat TEKİN, Şengül Dilek FUL, Hatice UYANIK,
Aygün KALINBAYRAK ERCAN, Hakan ERASLAN
2022 YILI ZİLE KALESİ ANTİK TİYATROSU ARKEOLOJİK KAZI ÇALIŞMALARI 151

Mustafa BİLGİN, İnan KOPÇUK, Esen KAYA, Ertan YILDIZ, Sevingül BİLGİN KOPÇUK, Pınar KIZILTEPE BİLGİN

ASPENDOS ANTİK KENTİ 2022 YILI KAZI ÇALIŞMALARI 161

Müjde PEKER, Daniş BAYKAN, Göknur BEKTAŞ, Ceren BAYKAN,
İlkay Gizem ÖNEM, Müjde PEKER, Daniş BAYKAN, Ceren BAYKAN
NİF (OLYMPOS) DAĞI ARAŞTIRMA VE KAZI PROJESİ 2022 YILI KAZISI 183

Neşe ATİK, Hatice Çiğdem ZAĞRA ÖZ, Ergin AKIN
2023 YILI TEKİRDAĞ KARAEVLİALTI ANTİK HERAİON TEİKHOS KAZISI VE ÖREN YERİ PROJESİ 201

Nevzat ÇEVİK, Süleyman BULUT, Burak TAKMER, Cüneyt ÖZ, Beste TOMAY, Fatih YILMAZ, Gülnaz ACAR, Erhan ÖZKAN, Sema TALU, Mehmet ŞENGÜL, İlkiz ÖZTÜRK, Elif ÖZ
MYRA VE ANDRİAKE KAZILARI 2022 ÇALIŞMALARI 209

Nicholas CAHİLL
SARDİS, 2022 223

Scott BRANTING, Sevil BALTALI TIRPAN, G. Bike YAZICIOĞLU, Joseph W. LEHNER,
Dominique LANGIS-BARSETTI, Soran AVCİL, Nilüfer BATURAYOĞLU YÖNEY,
Tuna KALAYCI, Sarah R. GRAFF, Amanda GROFF, Canan ÇAKİRLAR ODDENS,
Jessica ROBKIN, Sydney A. HUNTER, Laurien FOLKERTS, Ruben KOMEN, Alexandria OROZCO
KERKENES 2022 239

Nurcan KAYACAN, Yakup ÜNLÜLER, Murat TEKTAŞ, F. Volkan GÜNGÖRDÜ,
Damase MOURALIS, Ahmet Emin KARKINLI, Nejat Eyup YÜCEL
OBSİDİYEN İŞLİKLERİ KAZISI KAYIRLI-GÖLLÜDAĞ (GOBS) 2022 YILI ÇALIŞMALARI 257

Nurettin ARSLAN, Beate BÖHLENDORF-ARSLAN, Nilden ERGÜN, Seçkin AKÇİÇEK
ASSOS 2022 YILI ÇALIŞMALARI 267

Olivier Can HENRY, İpek DAĞLI
LABRAUNDA 2022 YILI ÇALIŞMALARI 285

Osman AYTEKİN
ARDANUÇ-GEVHERNİK KALESİ KAZISI'2022 (II. SEZON) 301

Önder İPEK, Murat AYDIN, Semih GERÇEK, Hafize Hande İŞLEROĞLU
2022 YILI ORTAKÖY ŞAPİNUVA KAZI ÇALIŞMALARI 317

Özlem EKİNBAŞ CAN, A. Tuba ÖKSE
AMBAR BARAJI- GRE FILLA (AMBAR I) 2022 KURTARMA KAZILARI 333

Peter TALLOEN, Inge UYTTERHO EVEN, Luke LAVAN, Frans DOPERE, Dries DAEMS, Ralf VANDAM, Frans DOPERÉ, Luke LAVAN, Peter TALLOEN, Dries DAEMS, Ralf VANDAM
SAGALASSOS ANTİK KENTİ'NDE 2022 YILINDA DÜZENLENEN SAHA ARAŞTIRMALARI VE MALZEME ÇALIŞMALARI 351

Rafet ÇAVUŞOĞLU, Hanifi BİBER, Hakan YILMAZ, İsmail COŞKUN, M. Fuat LEVENDOĞLU, Orhan VAROL, Ayşegül KELEŞ ERİÇOK, Cem HAYDAROĞLU, Yenal SÜRÜN, Dilara DEMİRTAŞ
VAN ÇAVUŞTEPE KALESİ VE URARTU NEKROPOLÜ 2022 YILI ÇALIŞMALARI 367

Rana ÖZBAL, Fokke GERRİTSEN
TELL KURDU HÖYÜK 2022 SEZONU 383

S. Yücel ŞENYURT, Umut ZOROĞLU
KURUL KALESİ 2022 YILI KAZI ÇALIŞMALARI 395

Sachihiro OMURA
KAMAN-KALEHÖYÜK 2019-2022 YILI KAZI ÇALIŞMALARI 411

Salih KAYMAKÇI
KASTABOS /HEMITHEA KUTSAL ALANI 2022 YILI ÇALIŞMALARI 425

Selçuk SEÇKİN, Esra SAYIN
YALOVA ALTINOVA/ÇOBANKALE KAZISI 2022 YILI ÇALIŞMALARI 441

Semra BALCI, Çiler Altınbilek ALGÜL, Hale TÜMER, Sidar GÜNDÜZALP, Mahmut ALTUNCAN
SIRÇALITEPE KAZISI 2022 451

Serdar AYBEK, Burak ARSLAN, Ezgi DUMAN, Yılmaz BALIM
METROPOLİS ARKEOLOJİK ARAŞTIRMALARI, 2022 459

K. Serdar GİRGİNER, Hatice KÖRSULU, Özlem OYMAN-GİRGİNER,
Mehmet CEVHER, M. Furkan TUFAN
2022 YILI TATARLI HÖYÜK KAZISI 481

Kadir PEKTAŞ
BEÇİN KALESİ VE ORTA ÇAĞ KENTİ 2022 YILI ÇALIŞMALARI 499

Kadir PEKTAŞ
FETHİYE KALESİ KURTARMA KAZISI 2022 YILI ÇALIŞMALARI 515

MYRA VE ANDRİAKE KAZILARI 2022 ÇALIŞMALARI

Nevzat ÇEVİK*

Süleyman BULUT

Burak TAKMER

Cüneyt ÖZ

Beste TOMAY

Fatih YILMAZ

Gülnaz ACAR

Erhan ÖZKAN

Sema TALU

Mehmet ŞENGÜL

İlkiz ÖZTÜRK

Elif ÖZ

2022 yılı Myra ve Andriake Kazılarında önceki yıllarda yapılan kazı çalışmalarının biriken verileri bilim heyeti üyelerimiz tarafından çalışılmıştır. Bu kapsamda gerçekleştirilen araştırmalar ve elde edilen ilk değerlendirmeye ilişkin sonuçlar aşağıda başlıklar altında özetlenmiştir.

EPİGRAFİ ÇALIŞMALARI

Myra Kazı evi taş eserler deposunda 19, Lykia Uygarlıkları Müzesi bahçesinde 11, müze taş eser depolarında 7, müze sergi salonlarında 19 ve *Granarium'unun* dış cephesinde *in-situ*

* Prof. Dr. Nevzat ÇEVİK. Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Antalya/TÜRKİYE.
Öğrt. Gör. Süleyman Bulut, Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Antalya/TÜRKİYE.
Doç. Dr. Burak TAKMER. Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü. Antalya/TÜRKİYE
Doç. Dr. Cüneyt ÖZ. Dicle Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü. Diyarbakır/TÜRKİYE.
Dr. Beste TOMAY. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji A.B.D.
Dr. Arş. Gör. Fatih YILMAZ. Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü, Akdeniz Eskiçağ Araştırmaları A.B.D.
Dr. Gülnaz ACAR. Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji A.B.D.
Doktorant Öğrt. Gör. Erhan ÖZKAN. Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Mimarlık ve Şehir Planlama Bölümü, Isparta/TÜRKİYE
Doktorant Sema TALU. Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji A.B.D. Doktora.
Doktorant Mehmet ŞENGÜL. Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji A.B.D. Doktora.
Doktorant İlkiz ÖZTÜRK. Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji A.B.D.
M.A. Elif ÖZ. Karabük Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji A.B.D. Yüksek Lisans.

olarak korunmuş 2 adet olmak üzere Myra ve Andriake kazılarında ortaya çıkarılmış veya Myra ve egemenlik sahasında ele geçmiş toplam 58 yazıt Doç Dr. Burak Takmer ve Arş. Gör. Fatih Yılmaz tarafından belgelenerek kayıt altına alınmıştır. Bu kapsamda müzenin teşhir salonlarında sergilenen Helenistik Dönem tarihli bir mezar yazıtının da ıstampaj kopyası alınmıştır. Bu yazıtlardan on üçü daha önce yayımlanmış olup geri kalan 45 yazıt henüz yayımsızdır. 2022 yılında kaydedilen 21 mezar yazıtından müze depolarında korunan Latince 2 yazıt ve müze sergi salonunda ıstampaj kopyasıyla birlikte kayda geçirilen Helenistik Dönem bir mezar yazıtı ile müze taş eser depolarında tespit edilen Helenistik Dönem'e tarihli bir onurlandırma kararnamesine ait fragman kent tarihi ve demografisi açısından önem arz etmektedir. Kaydedilen 11 adak yazıtından ikisi *Dodeka Theoi'a*, üçü atlı tanrı *Kakasbos'a*, biri *Artemis Kombike'ye* ve biri de *Eleuthera Trebendatike'ye* adanmıştır. Adak yazıtları arasında Myra kırsalında tapınım gören yerel kültlere işaret eden örnekler mevcuttur. *Tryphaina* isimli bir hanımın tanrıça *Tykhe'ye* adağı gibi kentte varlığı daha önce de bilinen kültlerin dışında *Zeus Soter* ve *Artemis Kynegetis'e* adaklarda Myra'da ilk kez belgelenen kültler söz konusudur. Müze deposunda kaydedilen ve olasılıkla kilisede yapı malzemesi olarak kullanılan taşıyıcının üzerinde duran Hristiyanlık Dönemi yazıtı ile Andriake'deki A Kilisesi kazılarında ortaya çıkarılan ve kazı evi taş eserler deposunda korunan 10 adet kilise yapı adağı yazıtı liman yerleşiminin Hristiyanlık Dönemi için oldukça önemlidir. 2022 yılı çalışmalarında kazı evi taş eserler deposunda ayrıca yeni bir taşçı işareti ile içerikleri saptanamayacak kadar parçalı korunmuş 7 adet yazıt fragmanı tespit edilmiştir.

Kayda geçirilen yazıtlar arasında olasılıkla *Artemis* onuruna düzenlenen bir *agon'da* (müsabakalı festival) çocuklar kategorisinde güreş müsabakasını kazanan birinin onurlandırılmasına dair yazıt fragmanı ile bir tür mezar kooperatifi işlevi gören dostluk derneğini (*οἱ ἑταῖροι*) belgeleyen yazıt kentin sosyal yaşamı, bayramları ve kültleri hakkında yeni bilgiler sunmaktadır. Müze taş eser depolarında 1975 yılında M. Wörrle tarafından yayımlanan ve Myra ile Lykia Birliği arasındaki gümrük anlaşmasını içeren yazıt, sadece kent ve bölge tarihi için değil, Roma gümrük sisteminin anlaşılması için de hayati bir önem taşımaktadır. Ne var ki adı geçen yazıtın günümüzde ikiye kırılarak sadece alt yarısının korunduğu tespit edilmiştir. İçeriğiyle Andriake Gümrük Yazıtı'nın yanında teşhire değer olan yazıtın bugün maalesef üst yarısı kayıptır. Ayrıca Lykia'nın Roma eyaletine dönüştürülme sürecini yürüten ilk valisi *Quintus Veranius'un* (İS 43-48) kent arşivlerinde görevli kamu kölelerinin resmi belgelerde silme, ekleme, üstüne yazma gibi yasadışı uygulamalarında tatbik edilecek cezalara dair fermanını içeren ve daha önce yayımlı olan Vali fermanı (Resim: 1) ile *Praefectus Praetorio Orientis Flavius Eutolmius Tatianus'un* (MS 388-392) Myra ve *Arneai'da* kullanılmak üzere merkezi idarece gönderilen ölçüm gereçlerine dair fermanı da kayda geçirilmiştir.

NÜMİSMATİK ÇALIŞMALARI

2010 yılında Andriake liman yerleşiminde gerçekleştirilen kazılardan açığa çıkartılan sikkelerin bir kısmının yeniden değerlendirilmesi ile 2016 yılında Andriake'de farklı alanlarda yüzeyde bulunmuş 15 adet sikkenin detaylı konservasyon ve belgeleme çalışmaları yapılmış

ve Myra ve Andriake Kazıları sikke kataloğuna dahil edilmiştir. Bu çalışma Andriake'de bulunan sikkeleri Doktora çalışması kapsamında irdeleyen Mehmet Şengül tarafından gerçekleştirilmektedir.

Temizlik sonrası yeniden değerlendirilen 150 adet sikkenin 2'sinde yanlış tanımlama düzeltilmiştir, 47'sinde ise yeni veriler tespit edilmiştir. Detaylı temizlik sonrası yapılan yeni tespitlerin ardından etütlük sikkelerin 17 adeti envanterlik vasfına yükseltilmiştir. Bu sikkeler içinde Lykia Birlik Dönemi'ne ait Helenistik bir sikke ayrıca önemlidir. Sikke üzerinde yapılan detaylı çalışma sonucu, arka yüzünde bulunan *ΛΥΚΙΩ* ve *M/Y ethnikonu* net şekilde okunmuştur Bugüne kadar açığa çıkarılan Helenistik Dönem sikkeleri içinde Myra kentine ait olduğu net olarak belli olan ilk sikke olması açısından önemlidir.

2016 yılında Andriake liman yerleşiminin farklı alanlarında, yüzeyde bulunan 15 adet sikke 2022 kazı sezonunda çalışılan diğer sikke grubunu oluşturmaktadır. Müze Müdürlüğü kayıtlarında etütlük vasıfta bulunan bu sikkeler ilk olarak buluntu durumlarında belgelenmiş, daha sonra mikroskop altında, ince uçlu bisturi vasıtasıyla, hiçbir kimyasal madde kullanılmadan manuel olarak temizlemiştir. Son olarak da tanımlamaları yapılarak belgelenmiş ve kataloğa dahil edilmiştir. Tamamı bronz olan sikkelerin 6'sı envanterlik, 9'u ise etütlük olarak Demre Müze Müdürlüğüne teslim edilmiştir. Sikkelerden 6'sı Helenistik, 6'sı Roma Dönemi'ne tarihlenmektedir. 3'ünün ise düşük kondisyonlarından dolayı hangi döneme ait oldukları tespit edilememiştir. Helenistik Dönem'e ait sikkelerden 5'i Helenistik Dönem Lykia Birlik Sikkesi olup, bunlardan 4'ünün ethnikonu okunarak hangi kente ait oldukları tespit edilmiştir (Resim: 2). Roma Dönemi'ne tarihlenen sikkelerden; 1'i MS. 3. yy. sonuna; 2'si MS. 4. yy.'a; 2'si MS. 4. yy. sonuna; 1'i MS. 4. ya da 5. yy.'a tarihlenmektedir.

MYRA TİYATROSU MİMARİ BEZEME ARAŞTIRMALARI

2009 yılından bu yana gerçekleştirilen kazı çalışmalarında Myra Tiyatrosu'nun sahne binasına ait toplam 870 adet mimari bezemeli blok tespit edilmiştir. 2022 yılında bu malzeme grubunun envanterlenmesi çalışması bu konuyu Doktora kapsamında çalışan Erhan Özkan tarafından sürdürülmüştür. Kataloğu tamamlanan bloklar, arşitrav, friz, arşitrav friz, geison, sima, alınlık, tavan kaseti, İon ve Korinth sütun başlıkları gibi mimari öğelere göre tasnif edildikten sonra söz konusu mimari blokların orijinal yerleri dikkate alınarak irdelenmiştir. Bu kapsamda bezeklerin tipolojik ve analojik olarak değerlendirilmesinde öncelik Likya ve Pamphylia bölgelerin buluna kentlerdeki benzerlerine verilmiştir. Bezeklerin tarihlenmesine ilişkin çalışmaların yanısıra atölye ve usta tespitine yönelik çalışmalar da yapılmıştır.

ERKEN SERAMİK ARAŞTIRMALARI

2020-2021 tiyatro orkestra kazılarında ortaya çıkarılan prehistorik seramik malzemelerin detaylı tasnifi ve incelemesi 2022 yılı kazı sezonunda Gülnaz Acar tarafından (Gül Işın ve Burçin Erdoğu birlikteliğinde) yapılmıştır. Bu doğrultuda seramiklerin tipolojik ve teknolojik değerlendirmeleri gerçekleştirilmiştir. Orkestrada karışık birikim dolgusu içerisinden

gelen birçok seramik arasından prehistorik olduğu belirlenen parçalar ayrılmıştır. Söz konusu seramiklerin kaba, yoğun ve orta düzeyde mineral ve organik katkılı oldukları belirlenmiştir. Mal gruplarının hemen hemen hepsinde kaba olmasına rağmen perdah izleri de bulunmaktadır. Seramikler içinde direkt tanımlayıcı ağız, kulp vb. formlar bulunmasa da yapım teknikleri ve hamurundan Tavabaşı ve Domuzburnu Mağarası Orta Kalkolitik örnekleriyle benzerlik gösterdiği anlaşılmıştır. Ayrıca Prehistorik seramik grubu arasında Geç Kalkolitik Dönem'e benzer tekniklerle yapılan malzeme grubu da yer almaktadır. Dolayısıyla bu veriler dahilinde Orta Likya'nın en önemli kentlerinden olan Myra'nın tarihinin 5. bin yıl başlarına kadar geriye gittiği tespit edilmiştir. Böylelikle Myra antik kentinin alt katmanlarında MÖ 5000/4900-4200'e tarihlenen Orta Kalkolitik Dönemin ve MÖ 4200-3100/3000'e tarihlenen Geç Kalkolitik Dönem'in varlığı belgelenmiştir.

Bir diğer seramik grubu, tiyatro orkestra kazılarıyla ortaya çıkartılan kontekstin MÖ 7. yüzyıl itibariyle tarihlenmeye başlayan geometrik bezemeli parçaları, Demir Çağ Batı Anadolu ve özellikle Kıta Yunanistan Attika Bölgesi ile ilişkili Klasik Çağ seramik gruplarını içerir. Myra'nın erken dönem seramiğine ilişkin yürütülen bu çalışma, daha çok Demir Çağ seramik gruplarını ortaya koyma amacı taşır. Bunu yaparken benzer seramik grupları için kurulacak analojilerden başka, malzeme gruplarının kendi bağlamları içerisinde süreklilik gösteren ya da kesintiye uğrayan unsurlarına ilişkin veri toplamaya yönelik çalışmaların yol gösterici olması planlanmaktadır. Yapılan ilk değerlendirmede bahsi geçen dönemlere ait seramik grupları stabil bir kronolojiyle ardışık olarak ele geçmez. Attika olması muhtemel ithal mal gruplarında, kırmızı figür tekniğinde yapılmış seramiklere ait parçalar ele geçerken, daha erken döneme tarihli siyah figür tekniğinde yapılmış seramik parçaları tespit edilmemiştir. Bu sürece ilişkin seramik buluntuların daha çok Anadolu menşeli gruplardan oluştuğu gözlemlenmiştir.

Bu anlamda belgeleme çalışmaları özellikle MÖ 7. yüzyıl ile 4. yüzyıl seramik grupları içerisinde öncellikle arkeoloji literatüründe çokça sunulmuş ve Akdeniz Coğrafyasında yaygın olarak ele geçen, ithal olması muhtemel, parçalarla daha az tanınan, boya bezemeleri ve formları ile daha çok Batı Anadolu üretimleri içerisinde tarif edilen formlar üzerinde yoğunlaşılmıştır. Batı Anadolu seramik grupları içerisinde çok temiz hamurlu olmayan krem astar ve astar-boya ile dalga, şerit ve nokta bezemelerle süslenmiş *skyphos* benzeri içme kaplarıyla *olpe*, *hydria* gruplarına ait formlar yoğunluktadır14. Parlak siyah astarlı, örnekler daha çok Attika seramik gruplarının astar ve hamur özelliklerini gösterir ve form repertuvarı açısından da benzerdir. Kırmızı figür tekniğinde bezenmiş çan kraterler ve *olpe* grubu kaplarla, siyah astarlı mahmuz kulplu *kantharoslar*, *kyliksler*, *skyphoslar*, balık tabakları bu grubu oluşturan örneklerdir (Resim: 3).

Helenistik Dönem Seramik Araştırmaları: Bu döneme ait olan seramikler üzerine Cüneyt Öz tarafından yapılan çalışmalarda, bu seramiklerin Myra'da hangi tiplerde temsil edildiği ve çeşitlilik gösterdiği, bu dönemde üretim yapan atölyelerin Myra ile etkileşimi ve bu anlamdaki seramik ticareti çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Bu kapsamda ilk olarak pi kulplu kâse, kalıp yapımı kaseler ve *oinophoroslar* incelenmiştir[1].

1 Öz, C. (2022). Andriake'den Oinophoros Cinsi İki Kabartmalı Seramik ve Düşündürdükleri, Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi,47, 219-234.

Megara kaselerinin Ephesos kökenli olduğu, Pi kulplu kaselerde ise ilk tipin Knidos üretimi olduğu belirlenmiştir[2]. *Oinophorosların* da Knidos örnekleriyle benzer olduğu ve böylelikle Helenistik dönemde Myra'nın Ephesos ve Knidos ile bağlantısının olduğu anlaşılmıştır. Ancak daha detaylı çalışma pi kulplu kaseler üzerine gerçekleştirilmiştir[3].

Tip 1 kâseleri Helenistik döneme yani MÖ 2.-1. yüzyıl arasına tarihlenmektedir. Genelde ince cidarlı ve hassas gövde yapıları vardır. Alt gövdelerindeki keskinlik net ve daha üstte verilmiştir. Ağız çapları 16 - 17 cm arasında değişmektedir. Sık dokulu ve gözeneksiz olan killeri sarımsı kırmızı, kahverengi ve koyu gri renkte olup kireç, gümüş mika, taşçık ve siyah ince kum tanecikleri katkılıdır. Astarları ise kırmızı, kırmızımsı gri ve koyu gri renklerdedir (Resim: 4).

Tip 2'ye ait kâseler MÖ 1. yüzyılın sonları ile MS 2. yüzyıl arasına aittir. Gövdeleri silindirik bir forma sahipken erken örneklerden daha yüksek yapılmışlardır. Dik yükselen ağızları içe bastırılarak hafif eğimli verilmiştir. Üst ve alt gövdeyi ayıran sırt/dirsek bu gruptaki örneklerde alta daha yakındır. Kulpları ise oval kesitlidir. Ağız çapları 12 - 18 cm arasında değişmektedir. Roma dönemine ait pi kulplu kâselerin sağlam ele geçen gövde ve kaidelerinde damga tekniğiyle yapılmış çentik, palmet ve *amphora* yer alırken; kabartma olarak kurbağa motifleri görülmektedir (Resim: 5). Sık dokulu, gözeneksiz killeri kireç, gümüş mika ve siyah ince kum tanecikleri katkılı olup kırmızı, gri ve kahverengi tonlarındadır. Mat ve yarı parlak astarları ise siyah, kırmızımsı kahverengi, gri ve yeşilimsi gri tonlarındadır.

AMPHORA ARAŞTIRMALARI[4]

2009 yılından bu yana Andriake'de Helenistik Dönem'den MS 7. yüzyıla kadar Kıbrıs, Karadeniz, Kilikia, Ege Bölgesi, Güney İtalya, Kuzey Afrika, Mısır, Levant gibi bölgelerden geldiği anlaşılan yaklaşık 10.000 parçanın Beste Tomay tarafından incelendiği araştırma 2022 yılında da sürdürülmüş olup, kentin Akdeniz ticaretinde ne denli etkin olduğunu gösterir nitelikte önemli verilere ulaşılmıştır. Amphora formlarının yanı sıra Helenistik Dönem'e tarihlendirilen Rhodos, Kos ve Knidos gibi önemli merkezlerde üretildiği anlaşılan mühürlü kulpların üzerinde yer alan yönetici ve üreticilere yönelik bilgiler edinilmiştir. Bir diğer önemli grup ise Geç Antik Çağ amphoraları üzerinde yer alan graffito ve dipintolardır. Kazıma teknikte çok sayıda üretici ismi, gramaj bilgisi veren harfler, kontrol işaretleri, ligatürler ve haç motifleri gibi işaretlemeler bulunurken, boyama teknikte yapılan örneklerin sayıca az olduğu tespit edilmiştir.

Myra tiyatrosundan ele geçen ticari amphoralar Andriake'ye oranla daha az sayıda ele geçmiştir. Helenistik Dönem'den MS 7. yüzyıla kadar birçok bölgenin üretimi olan malzemeler

2 Öz, C. (2022). Myra Tiyatrosunda Ele Geçen Helenistik Dönem Kalıp Yapımı Kabartmalı Kâseler, Cedrus, 10, 113-138.

3 Öz, C. (2023). Myra ve Andriake Limanı'nda Ele Geçen Pi (Π) Kulplu Kaseler, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 32, 667-693.

4 Tomay, B. (2023). Myra'nın Limanı Andriake'den Ele Geçen Ticari Amphoralar, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı, Antalya.

bölge ticareti başta olmak üzere tüm Akdeniz ticaretine ışık tutacak önemde olduğu anlaşılmıştır. Ticari amphoraların yanı sıra Myra tiyatrosu orkestrasından ele geçen ticari amphora formlu bir kernos parçası oldukça önemlidir. Kutsal bir kap olan kernos aplikesi olarak sıkça görülen amphora şeklinin bu örnekte ticari amphora biçiminde olması, bu parçayı unik kılmaktadır. Yalnızca 5 cm boyunda olan parçanın üzerinde astar boyası korunmuş vaziyette olup, özellikle Kaunos'tan yakın örnekleri bilinmektedir. Klasik Dönem' e tarihlendirilen ticari formlu kernos parçası, bu sezon detaylı çalışılıp bilim dünyasıyla paylaşılmıştır (Resim: 6)[5].

KANDİL ARAŞTIRMALARI

2022 yılında Elif Öz tarafından YL Tezi kapsamında gerçekleştirilen çalışmalarda ilk olarak kazı evi deposunda korunan etütlük eser niteliğindeki toplam 90 adet kandil tez kapsamında değerlendirilmiştir. Bahsedilen eserlerin el çizimleri ile katalogları yapılmış ve fotoğrafları çekilmiştir. Bunlar, Myra'da Tiyatro, Andriake'de ise Granarium Önü, Şarap İşlikleri ve Doğu Hamam'da ele geçmiştir.

Depodaki incelemelerden sonra Likya Uygarlıkları Müzesi'nde bulunan envanterlik kandillerin çalışmalarına başlanmıştır. Müzede envanterlik 34 adet, etütlük 21 adet, vitrinde ise 8 adet kandil çalışılmıştır. İlk olarak el çizimleri bitirilen kandillerin kataloğu yapılmış olup, tek tek fotoğraflanarak *FreeHand MXa* programının yardımıyla dijital çizimleri hazırlanmıştır. Müzedeki kandiller genellikle Agora/Plakoma, Andriake 2 Nolu Alan, Granarium Önü, Onurlandırma Anıtı, Şarap İşliği, Doğu Hamam, B Kilisesi ve Liman Yapıları'nda ele geçmiştir.

Yukarıda sözü edilen 153 adet kandilin kataloğu yapılırken kil ve astar renginin belirlenmesinde *Munsell Soil Color Chart (2015)* renk kataloğu kullanılmıştır. Genel olarak ele aldığımızda kil renkleri; kırmızı, kırmızımsı sarı, soluk kırmızı ve pembe renklerinde olup sık dokulu ve gözeneksiz killeri küçük boyutta kireç ve gümüş mika katkılıdır. Astar renkleri ise kırmızı ve kahverengi tonlarındadır. Bazı kandillerin üzerinde yer yer kireç ve toprak patinası görülmektedir. Kandillerin çoğunun iyi fırınlanmıştır.

2022 yılında çalışılan kandillerin MÖ 1. yüzyıl sonu ile MS 6. yüzyıl arasına ait olduğu anlaşılmıştır. Myra ve Andriake'deki Roma Dönemi kandilleri oldukça geniş tip skalasına sahiptir. Kandiller üzerinde rozet, istiridye, hayvan figürü, haç motifi, gladyatör ve *Aphrodite*, eros gibi betimli mitolojik sahnelerin yanı sıra *planta pedis* damgası ile kazıma yazıtlı örnekler tespit edilmiştir. Yazıtlardan birinde *Korinth'te* üretim yapan kandil atölyesinin imzası yer alırken diğerinde özel üretim olduğu anlaşılan bir isim yer almaktadır. T-pot formlu kandillerin yoğu olduğu anlaşılmıştır (Resim: 7).

TERRAKOTTA FİGÜRİN ARAŞTIRMALARI

2020-2021 yıllarında Myra tiyatrosu orkestrasında ele geçen çok sayıda terrakotta figürinden erkek başları, çocuk başları ve diğer parçaların ve figürinlerin bir bölümü üzerinde

5 Tomay, B. (2022). Myra'dan Ticari Amphora Formlu Bir Kernos Parçası, Amisos, 7/13, 469-479.

2022 sezonunda da Sema Talu tarafından Doktora Tezi kapsamında belgeleme ve araştırma çalışmaları sürdürülmüştür. Çalışmalar kapsamında ilk aşamada figürin parçaları gruplara ve alt gruplara ayrılmıştır. Daha sonra ise çalışma planına uygun olarak gruplar halinde ayrılan parçalar arasında öncelikle stil ve tip olarak benzeyen parçalar birbiri ile gruplandırılmış ve daha sonra ise belirli parçalar üzerinde eşleştirme çalışması gerçekleştirilmiştir.

Gerçekleştirilen tüm çalışmalar sonucunda erkek başları, çocuk başları ve diğer parçaların ve figürinlerin bir bölümü üzerindeki incelemeler tamamlanmıştır. Bu incelemeler sonucunda aşağıda bahsi geçen yeni tipler tespit edilmiş ve Myra'nın pişmiş toprak figürinlerinin zengin tipolojisi daha da genişlemiştir. Tipolojinin dışında kırık olarak ele geçen ve gövdesi bulunmayan figürin başlarının etüt edilmesi sonucunda alanda bulunan figürin sayısının en az 200 adet olması gerektiği de tespit edilmiştir.

Figürinler üzerinde saçlarda genellikle kırmızı ve tonları ile kahverengi tercih edilirken özellikle dalgalı saçlı erkek figürinlerinin saçlarında kırmızı, yüzlerinde ise bordo-kırmızı gibi koyu renklerin kullanıldığı görülmüştür. Dalgalı saçlı erkeklerin yüzde doksanında durum bu şekildedir. Yüzde tercih edilen diğer renkler arasında pembe ve tonları ile krem/turuncu rengi tonları yer almaktadır. Dudaklar genellikle kırmızı boyalıyken, *chiton* ve *himationda* mavi ve pembe renkler ön plana çıkar (Resim: 8). Kaidelerde sarı, siyah ve kırmızı renkler yoğunluktadır. Arka planda ise özellikle binici figürinlerinde siyah renk tercih edilmiştir. Atlar sarı, kırmızı renklerde olabilmektedir. Boya ve astarların inceleme ve görüntülerinin alınması işleminde de hem USB mikroskop hem de Stereo Mikroskop kullanılmıştır (Resim: 9).

Tipler arasında en yoğun grupları, *kourotrophoslar*, biniciler, ölümlü kadınlar ve çıplak, sadece *khlamys* giyen genç erkekler oluşturmaktadır. Bu örneklerin dışında yeni Eros tipleri, *hydrophoros* figürini ve bir güvercin figürini de elimizdeki örnekler arasına eklenmiştir.

KORUMA VE ONARIM ÇALIŞMALARI

2020 ve 2021 sezonu Myra tiyatrosunda yapılan çalışmalarda ortaya çıkarılan terra cotta figürinler ve çeşitli kaplarla ilgili koruma onarma çalışmaları 2022 sezonunda da sürdürülmüştür. Özellikle terrakotta figürin grubunun temizlik çalışmalarının ardından konservasyonları devam etmiş, birbirine ait oldukları anlaşılan parçalar birleştirilerek tamamlanmış, eksik kalan parçaların eşleşme çalışmaları sürdürülmüş olup tamamlanan iki figürin Likya Uygarlıkları Müzesine envanterlik eser niteliğinde teslim edilmiştir (Resim: 6). Bunun yanı sıra diğer seramik grupları ve sikkelerin de konservasyon çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

JEOLOJİ/JEOMORFOLOJİ ARAŞTIRMALARI

Myra-Andriake Antik Kenti çalışmaları kapsamında, bölgenin yakın dönem doğal tarihçesinin anlaşılması için jeolojik araştırmalar yapılması amacıyla, Akdeniz Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği Bölümünden Dr. Koray Koç ve Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği Bölümünden Doç. Dr. Alper Gürbüz 2022 yılı yaz döneminde ön arazi

gözlemleri/incelemeleri gerçekleştirmişlerdir.

Antik kentin aktif olduğu dönemdeki paleocoğrafyanın anlaşılması ve kentin daha sonradan üzerini örten sedimanın biriktiği depolanma ortamlarının ortaya konulması ve buna sebep olan jeolojik olayların belirlenmesinin bölgedeki antik kentin doğuşu, gelişimi ve sonradan terkedilişi süreçlerinin anlaşılmasına önemli katkılar koyacağı düşünülmüş, antik kentin içerisinde ve çevresinde sondaj çalışmaları yapılarak alınan sondaj örnekleri üzerinde detaylı ve hassas sedimantolojik, jeokimyasal ve radyometrik analizler gerçekleştirilmesine karar verilmiştir. İlk etapta, Myra'nın tamamını örten dolgunun sadece Myros Vadisi'nden akan alüvyonlarla değil aynı zamanda denizden yürüyen malzemeyle oluştuğu gözlemlenmiştir.

ANDRİAKE GRANARİUMU ARAŞTIRMALARI

"Andriake Granariumu ve Sosyo-Ekonomik Etkisi" başlıklı çalışma, Myra'nın limanı Andriake'de bulunan *Horrea Hadriani'nin* mimarisi, limandaki konumu, İmparatorluk Limanlarında yer alan ve üzerinde "yapı/ithaf yazıtı" bulunan diğer *Horrea* yapıları ile karşılaştırmaları yapılarak değerlendirilmesini kapsar (Resim: 10). İlkiz Öztürk tarafından yapılan bu çalışma ile Andriake Limanı özelinde Akdeniz Ticareti Deniz Rotalarına, Akdeniz-Likya ilişkilerine, Roma'nın Küçük Asya'da yer alan Likya İmparatorluk Limanları imar faaliyetlerine, limanlarda yer alan depolama yapılarının sosyo-ekonomik etkilerini içeren sorulara cevap aranmıştır. Aynı zamanda *Horrea Hadriani'nin*, rölöve planları detaylı şekilde incelenerek iç donatıları tespit edilmiştir. *Horrea Hadriani* özelinde, tahıl deposu olarak karşımıza çıkan bu yapılarda hangi ürünlerin depolandığı, nasıl depolandığı, iç mimari düzenlerinin nasıl olduğu, hangi amaçla bu tarzda yapıların inşa edildiği, kent ve çevresinde ne gibi alanlara konumlarının seçildiği gibi sorular cevaplanırken, aynı zamanda toplumun sosyal, ekonomik, kültürel, inanç değerlerine ilişkin, kısmen karanlıkta kalmış olan noktalar aydınlatılmaya çalışılmıştır (Resin: 10).

ANDRİAKE TAŞ OCAĞI ARAŞTIRMALARI

2022 sezonunda Prof. Dr. Nevzat Çevik ve Doç. Dr. Hakan Öniz tarafından Andriake Taş Ocakları karada ve sualtında detaylıca araştırılıp yayın hazırlıkları yapılmıştır. Myra ve Andriake'nin dönemleri ve yapılaşma programı içerisinde büyük çoğunlukla yerli kireç taşı kullanıldığı gözlemlenmektedir. Bu kapsamda araştırmada; Ocak Alanının tanımı, alanın çizim, fotoğraf, ortofoto gibi teknik verilerinin üretimi, doğal rezervin kayaç özelliklerinin saptanması, ocak kapasitesinin hesaplanması, taş kesim tekniklerinin gözlemlenmesi, taşıma ve kullanma tekniklerine ilişkin somut izlerin tespit edilmesi, ocağın kullanım tarihi diliminin saptanması ve karşılaştırma ile değerlendirmeye yönelik bilimsel çalışmalar yapılmıştır. Bu araştırmada Andriake taş ocaklarından, Myros ocaklarından örnekler alınıp Myra ve Andriake'deki (Granarium, Agora, Sinagog, Tiyatro) bazı yapılardan alınan örneklerle birlikte arkeometrik analiz yapılarak sonuçları değerlendirilmiştir (Resim: 11).

EKLER

Resim 1: Vali Praefectus Orientis Flavius Eutolmius Tatianus'un fermanı.

Resim 2: Helenistik Dönem Lykia Birlik sikkesi.

Resim 3: Erken seramik örnekleri

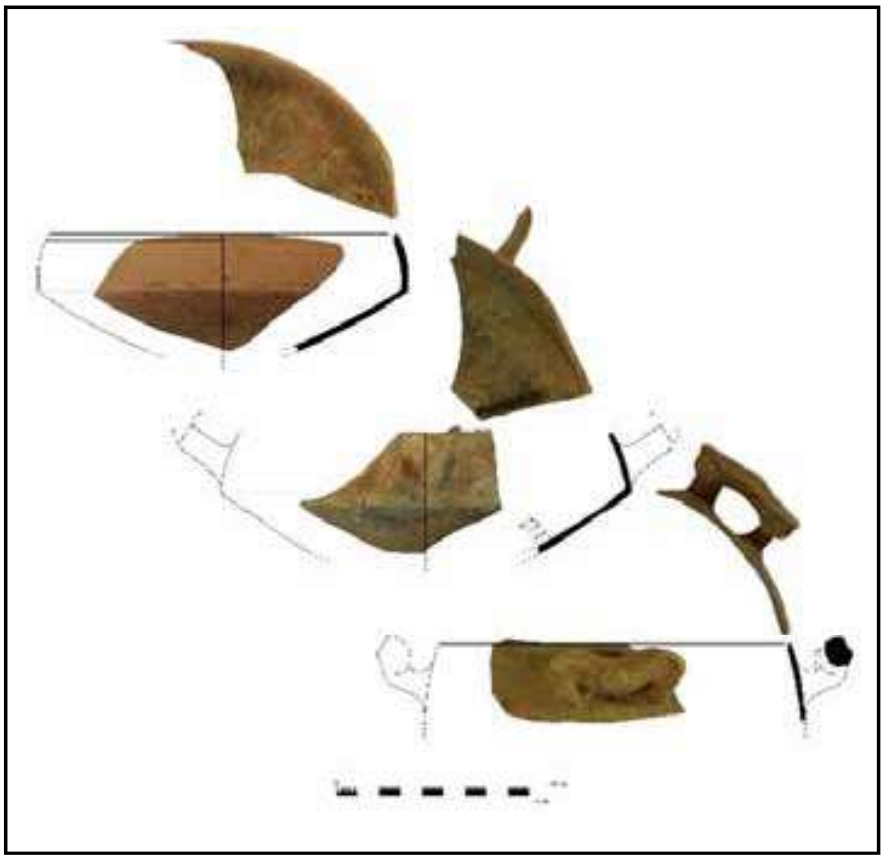

Resim 4: Tip 2 kâse örneği

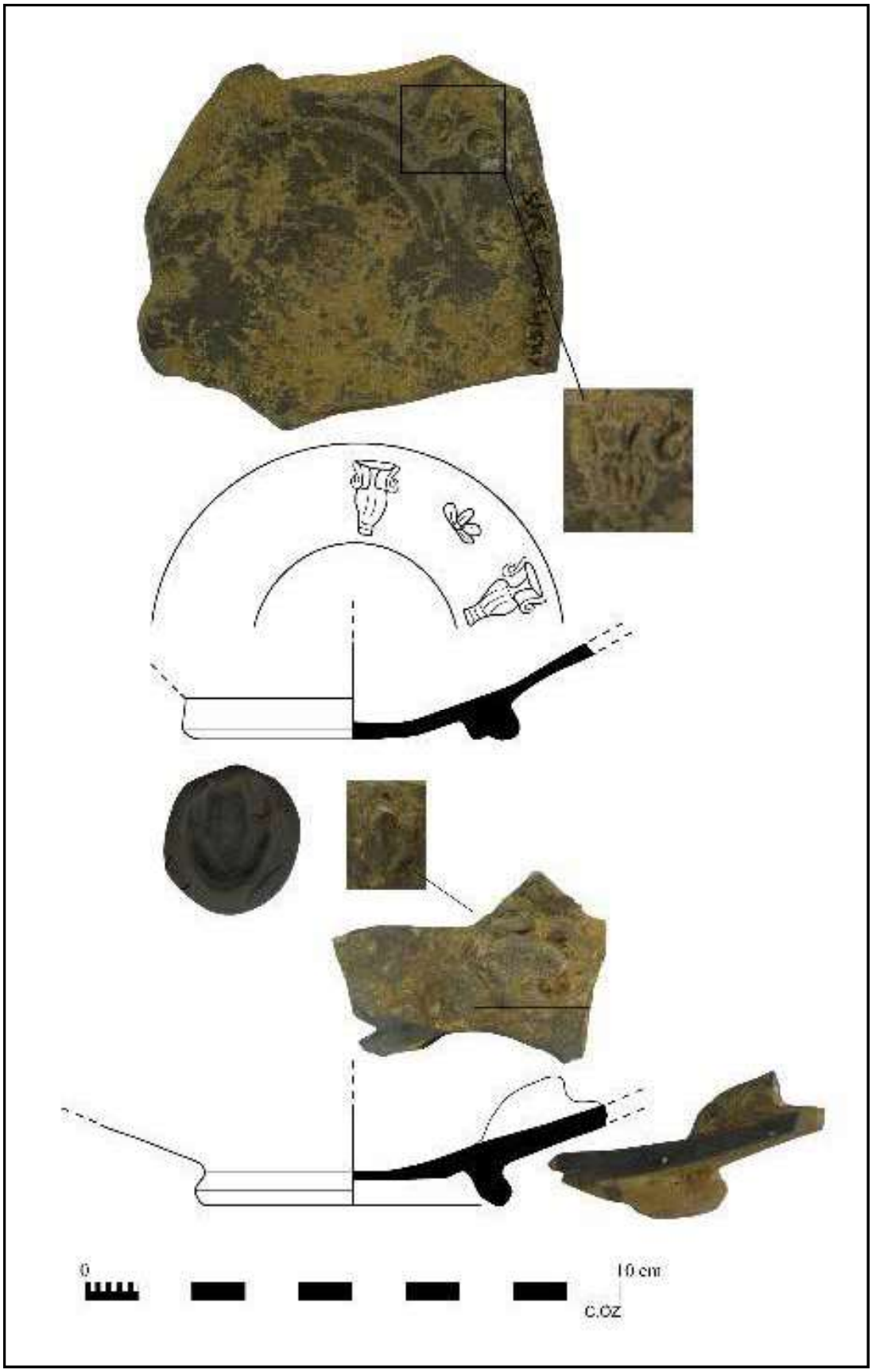

Resim 5: Tip 2 kâse örneği.

Resim 6: Kernos.

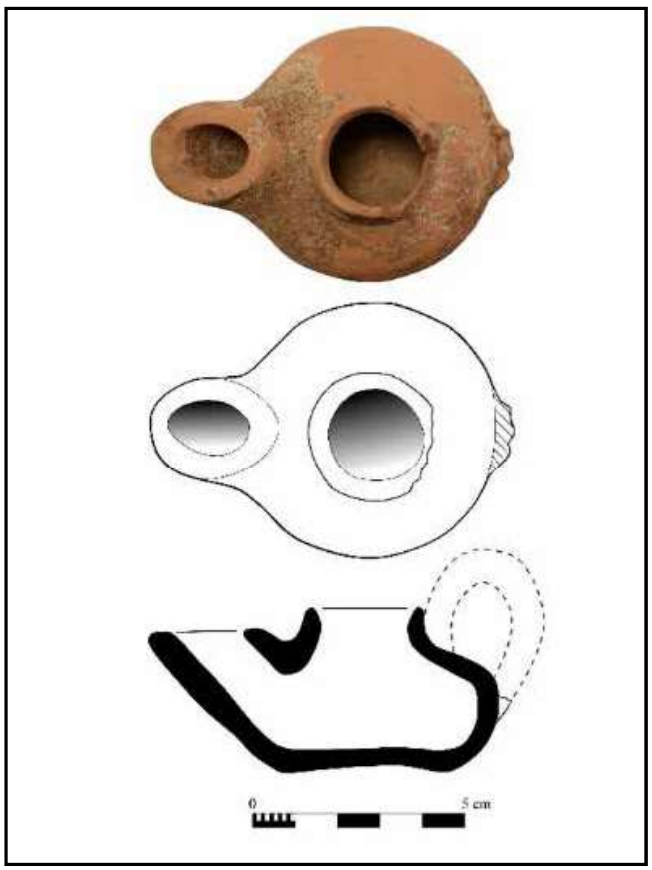

Resim: 7: T-pot formlu kandil örneği.

Resim 8: Renklerin korunduğu örneklerden biri.

Resim 9: Stereo Mikroskop görüntüsü.

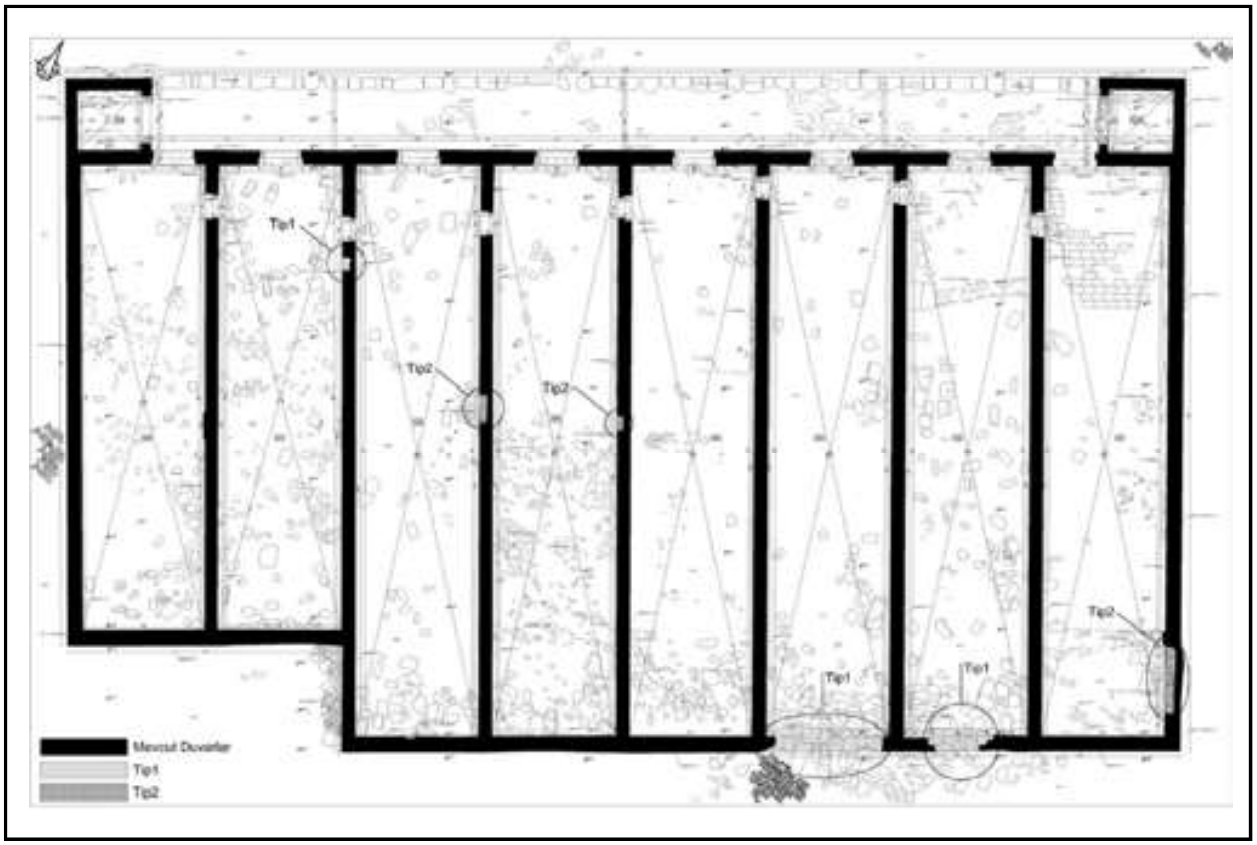

Resim 10: Granarium Planı.

Resim 11: Andriake Taş Ocakları

View publication stats